

ПОНЯТТЯ НАЦІОНАЛЬНОГО У ВЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ РОКІВ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Етноконфесійна специфіка релігії є одним із чинників, який здатний консолідувати чи навпаки - дестабілізувати націю. Це зумовлює актуальність її дослідження. В українській релігієзнавчій науці особлива увага присвячена проблематиці поняття “національна церква”. Утім, за умов поліконфесійності, неминучим для України було формування кількох національних церков, що знайшло своє пояснення у дослідженнях В.Бондаренка, В.Єленського, С.Здіорука, В.Климова, А.Колодного, О.Недавної, О.Сагана, Л.Филипович, П.Яроцького та інших. Визначальним для напрямку досліджень вважаємо твердження, що, з огляду на поліконфесійність нашої країни, національної єдності в Україні можна досягти тільки дотримуючись принципу плюралізму. Він є гарантією уникнення насилля і протистояння.

До національних церков в Україні відносять, зокрема, УГКЦ — найбільшу Східну Католицьку церкву, що проявляє значну активність у суспільному житті країни. Оскільки перманентно актуальним є питання вивчення засад соціальної думки церков, з яких вони підходять до тлумачення національного чинника в житті суспільства, у тому числі в релігійній сфері, то саме це автор обрав за мету свого дослідження. Для цього потрібно вивчити вимоги, які постають перед національною церквою у сучасних суспільних обставинах; розуміння УГКЦ сутності національного чинника; вплив цього розуміння на формування її ідентичності; дослідити завдання, які ставить церква перед собою і державою з огляду на власне бачення природи нації; проаналізувати вплив національного чинника на екуменічну позицію УГКЦ у світлі східної політики Ватикану.

Основний зміст статті. Національною є церква будь-якої конфесії, яка, опираючись на певну національну традицію і набувши етноконфесійної специфіки, сприяє поступові етнокультури, самосвідомості й державницького менталітету визначеної нації, користується національною мовою як богослужбовою та має значний рівень поширення серед населення певної країни чи території [Історія релігії в Україні. За ред. А.М. Колодного і П.Л.Яроцького. - К., 1999 - С. 692; Колодний. А.М. Україна в її релігійних виявах. - Львів, 2005. - С. 222]. Невід’ємним наслідком індивідуалізації та глобалізації стало те, що феномен національної церкви все частіше сприймається в історико-культурному контексті і християни стають свідками руху від церкви національної до церкви вільного вибору [Єленський В. Християнство і ХХ століття // Людина і світ. - 2000. - №1-2. - С. 6]. Останнє спонукає церкву до оновлення, бо ж архаїчними і недієздатними

виглядають претензії на канонічну територію та на виключне право забезпечувати на ній духовні потреби. Такі концепції суперечать міжнародним принципам свободи совісті і віросповідання. Люди шукають у релігії, зокрема, опори для того, щоб протистояти складним умовам життя. І церква, яка б не реагувала на їхні запити, а навпаки - консолідувалася б із окремими групами та кланами, що прагнуть влади, не мала б майбутнього. Відтак церква, яка прагне бути національною, повинна не лишень декларувати відповідний статус, а й пропагувати національні інтереси крізь призму загальнолюдських, реагувати на порушення цих інтересів та цінностей.

Поняття *народу* або *ж нації* у державно-церковних відносинах є інтегральним і неінституційованим. До такого твердження можна дійти, аналізуючи законодавство України, та офіційні документи УГКЦ. У політичному вимірі *інтегральність* означає, що носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Ця норма закріплена у статті 5 Конституції України і передбачає, що влада може формуватися тільки українським народом, виступати тільки від його імені і тільки в його інтересах. Щодо церкви, то для УГКЦ інтегральність поняття народу означає передусім духовно-культурну українськість, яку доповнює католицька вимога інкультурації [Слово патріарха Мирослава-Івана до народних депутатів Верховної Ради України // Соціально зорієнтовані документи Української греко-католицької церкви (1989-2008) — Заг. ред. Лесі Коваленко. - Львів, 2008. - С.43]. Неінституційний характер означає те, що державна влада, церква чи інша інституція не є одноосібним представником народу, нації, навіть якщо їх підтримує більшість громадян. Як процедура, ототожнення більшості зі спільнотою може бути прийняте, але під соціологічним кутом зору воно постає як спрощення. “Інтерес більшого числа вже не може так легко, як колись, ототожнюватися з інтересом певної більшості. “Народ” уже не розуміється як якась однорідна маса, а відчувається радше як послідовність окремих історій, сума окремих ситуацій. Ось чому сучасні суспільства розуміють себе, дедалі більше виходячи з поняття меншості. Меншість — це вже не “мала частка”, яка повинна коритися “великій частці” [Розанвалон П. Демократична легітимність. Безсторонність, рефлексивність, наближеність. - К., 2009. - С. 12, 15]. Ототожнення держави і церкви з нацією ускладнюється, а претензії церков на привілейоване становище можуть призвести до обмеження їх прав.

Розвиваючи вчення про природу і завдання держави, УГКЦ водночас заявляє про неналежне засвоєння факту відновлення державності українською церковною свідомістю і про те, що на порядку денному перебуває потреба знову чітко визначити відмінності і сфери спільної дії церкви і держави. У 2004 та 2006 рр. тодішній глава УГКЦ Любомир Гузар наголосив, що “уваги потребує усталена впродовж століть в окремих гілках Київської церкви традиція внутрішньої свободи церкви від впливів і тиску з боку державних структур, а відтак переорієнтування церкви на працю для народу”^[11]. Ця ремарка є знаковою для спрямованості соціальної думки УГКЦ, оскільки з її допомогою у систему відносин церкви із державою вводиться третій член —

народ або *ж нація*. Зауважимо, що у документах УГКЦ відсутнє чітке розмежування цих понять, хоч їх використовують для позначення різних якостей спільноти. У випадку народу на передній план виступають категорії духовно-культурної спільноти, а у випадку нації — політичної. Аналіз вживання понять у документах дає змогу підтвердити те, що до них підходять, поєднуючи політичні, етнічні та культурологічні виміри суспільного життя із богословськими теоріями. “Єдина церква дасть нам можливість відчутти себе єдиним народом. Адже нація — це насамперед не політична, а духовно-релігійна єдність”, - проголосили ієрархи УГКЦ Церкви у 2001 р. [Звернення єпископів Києво-Галицької Митрополії Української греко-католицької церкви до монашества і мирян з нагоди 10-ї річниці незалежності Української держави // Соціально зорієнтовані документи....- С. 220]. Закономірним висновком при такому підході є положення, що дотримання принципу служіння народів, нації постає критерієм оцінки діяльності держави і церкви, робить їх партнерами. І це аж ніяк не зобов’язує державу до порушення прав інших народів заради свого, а церкву — до відмови від власного вчення. Служіння, як критерій, є запорукою суспільної злагоди.

Найавторитетнішим міжнародним документом, що стосується відповідної тематики, є “Загальна декларація прав людини”. Показово, що тексту цього документа відповідає текст енцикліки Папи Івана XXIII “*Pasem in terris*” [Загальна декларація прав людини [Електронний ресурс] // Код доступу: <http://bit.ly/uN0suT>; John XXIII. *Pasem in terris*. Encyclical of Pope John XXIII on establishing universal peace in truth, justice, charity, and liberty [Електронний ресурс] // Код доступу: <http://bit.ly/50Zah6>]. Через принципи декларації відкривається шлях до узгодження діяльності держави і Католицької церкви, зокрема УГКЦ.

У той же час соціальне вчення, яке міститься у документах УГКЦ, не є прив’язаним до однієї держави і навіть нації. Церква бажає забезпечувати духовні потреби етнічних українців, навіть тоді, коли вони інтегрувалися в політичне життя інших націй. Приклад цього — діяльність греко-католиків в Аргентині, де нащадки емігрантів втратили рідну мову. Вони користуються іспанською, але гуртуються довкола Греко-Католицької Церкви як носія певних культурних цінностей і традицій. Церква в Аргентині користується іспанською, зберігаючи спільноту та її зв’язок з Україною [Отець Назарій Кашак: “Провінція Місьйонес — маленька Україна, тільки з пальмами” [Електронний ресурс] // Код доступу: http://risu.org.ua/ua/index/expert_thought/interview/41968/]. Такий наголос на окремішності чітко відрізняє позицію УГКЦ від латинської традиції з її нахилом до трактування церкви як глобальної єпархії, централістично керованої з Риму [Бендик М. Проблема помісної церкви в навчанні львівських митрополитів ХХ століття // Богословія. - Т. 61-62. - 1997-1998. - С. 243].

Відтак богослов’я УГКЦ розробляє теорію співвідношення церковного та національного вимірів суспільного життя, яка більше зближує її зі східною моделлю автокефалії та автономії, ніж із практиками онаціональнення римо-

католицизму, як це є, зокрема, у Польщі. Таку еклезіологію, як зазначає о. М. Бендик, Східним Католицьким церквам пропонують і документи Другого Ватиканського собору. Вона відштовхується від поняття помісної церкви і розуміння Вселенської церкви як спільноти церков.

Надзвичайно тісний зв'язок із національним і державним тлом характеризують як одну з особливостей східного типу духовності. І справді, питання національного характеру є актуальним не тільки для УГКЦ, а й для інших Східних Католицьких церков, наприклад Церкви в Румунії [Ка Й. Доля соціальної доктрини в Румунській Православній церкві // Соціальна доктрина церкви (Збірник статей). - Львів, 1998. - С. 217]. Але пряме ототожнення церкви з державою наражає на небезпеку появи релігійного націоналізму та феномену “церкви-нації”, що соціальна доктрина католицизму вважає недопустимим. Некатолицькою церква стає тоді, коли вона відмовляється від вселенської ідентичності, втрачає себе в нації, культурі, расі, класі, суспільній формі, світогляді чи епосі [Кияк С. Р. Ідентичність українського католицизму: генезис, проблеми, перспективи. - Івано-Франківськ, 2006. - С. 250-251].

І тут з'являється суперечливість між прагненнями УГКЦ бути церквою українського народу і водночас зберегти католицьку вселенськість, не перетворившись на звичайну митрополію у складі Католицької церкви. Обидва прагнення виступають тезою та антитезою і їх співставлення може призвести до констатації нелогічності, дискретності та несумісності різних тверджень у богослов'ї УГКЦ. Нерозуміння церквами суспільних очікувань характерне для всієї України, адже не будь-яке відродження церкви автоматично зумовлює відродження релігійності [Колодний. Україна в її релігійних виявах. - С. 209]. Водночас свідченням прагнення до поєднання згаданих “тези і антитези” є намагання їх синтезу у понятті помісності. В останній і полягає відповідь на питання про причини прагнення УГКЦ до отримання патріаршого статусу.

Помісний характер церкви у богослов'ї означає її неповторність, окремішність. Термін “помісний” (партикулярний чи локальний у документах II Ватиканського собору — прим. авт.) є новим для еклезіології Римо-Католицької Церкви і чітко в ній не визначений. У випадку вживання слова “партикулярний” у документах йдеться в одному місці про обряд, а в іншому — про єпархію. Натомість означення “локальна” застосовують у географічному, а не культурному розумінні [Бендик М. Проблема помісної церкви... - С. 244, 245]. Прагнення УГКЦ до окреслення свого помісного статусу залишаються незреалізованими до кінця, що спричинює труднощі не тільки для греко-католиків. Бо коли перші наражаються на небезпеку латинізації, то Ватикан через свою унійну політику зазнає труднощів у прагненні налагодити відносини із православ'ям. УГКЦ не є у прямій у єдності з іншими церквами, вона перебуває у підпорядкуванні Св. престолові, як і інші східні католики. Аби уникнути цього, кардинал М. І. Любачівський пропонував розмежовувати компетенцію Св. престолу як “видимого знаку єдності церков Сходу і Заходу” та Латинської церкви, яка для

церков Сходу є “церквою-сестрою, а не церквою-матір’ю” [Бендик М. Еклезіологія патріарха УГКЦ Мирослава Івана (Любачівського) // Богословія. - 2001. - Т. 65. - С. 27; Концепція екуменічної позиції УГКЦ // Богословія. - 2001. - № 65. - Книги 1-4. - С. 57].

Небезпеку нерозуміння Св. престолом прагнень східних католиків до незалежності усвідомлював Іван Павло II. Він констатував, що християнський Схід від початків був здатним набирати характерних ознак будь-якої окремої культури. Папа визнав властивість східних церков до інкультурації як особливу цінність і закликав християн посилити пошуки гармонії в різнорідності. Набуття церквами національних рис Іван Павло II ставив в один ряд із правом народів на самовизначення. Він попереджав, що ігнорування цього права грозить відродженням партикуляризмів чи крайніх націоналізмів [Іван-Павло II. Світло Сходу. Апостольський лист. - Львів, 2008. - С. 7, 11, 14, 15]. Та фактом є те, що папа-слов’янин так і не зробив рішучого кроку до визнання помісного статусу УГКЦ.

Ускладнює ситуацію і відсутність єдності між церквами українсько-візантійського обряду в Україні. Подолання труднощів УГКЦ вбачає у розробці вчення про Київську церкву — ту, що діяла до 1596 р. До теми розколу церкви поверталися і М. І. Любачівський, і Л. Гузар. Першому з них належить обґрунтування бачення УГКЦ як Київської церкви у Вселенській церкві, де вона виступає церквою-сестрою для інших помісних Католицьких церков. М. І. Любачівський заявив, що “ми є народом, який мріє про з’єдинену церкву і націю” [Цит. за: Бендик М. Еклезіологія патріарха. - С. 18; “Дороговказом для нашої праці буде завіщення Патріярха Йосифа: завершити наше церковне новонародження патріярхатом” // Соціально зорієнтовані документи... - С. 34]. Очевидно, що єдності перешкоджають не стільки богословські принципи порядку *Filioque* — у релігієзнавчій науці уже відзначили те, що і тут Ватикан пішов на поступки, визнавши, що “Святий Дух має джерелом тільки Отця...” [Єленський В. Православні й католики в посткомуністичну добу // Людина і світ. - 1996. - №3 - С. 13]. Єднання церков України неможливе через позицію міжнародних релігійних центрів, які прагнуть контролювати інші церкви, а відтак і громадян інших держав. Водночас Л. Гузар зафіксував те, що до залежності від іноземних релігійних центрів частини Київської церкви призводили ще й її внутрішні поділи [Один Божий народ... - С. 310; Кияк С.Р. Ідентичність українського католицизму... - С. 351].

Вихід Східних Католицьких церков із підпілля показав, що монархічну еклезіологію — визнання права однієї церкви керувати іншою — сповідують і Москва, і Рим. Між каноністами триває, за словами о. М. Бендика, “дискусія над питанням особистої юрисдикції, та ще не знайдено розв’язку головно через неохоту Латинської церкви втратити контроль над вірними східних церков”. Якщо взяти до уваги також і той факт, що Св. престол визнав право юрисдикції УГКЦ на всю територію України не тоді, коли його проголосили у 1994 р., а наприкінці 1996 р., і не задовольнив

прохання про створення апостольського екзархату для греко-католиків у Росії^[21], то зрозумілою стає критичність по відношенню до його дій.

УГКЦ, як і кожна інша церква, не хоче бути затиснутою в рамках одного регіону [Бондаренко В., Єленський В. Церкви України: пошук власного шляху // Людина і світ. - 1993. - № 1. - С. 10; Кияк С.Р. Ідентичність українського католицизму... - С. 246, 248]. Виявом намагань Церкви вийти на всеукраїнський рівень є перенесення резиденції її глави у Київ. Зрозуміло, що Ватикан остерігається зриву католицько-православних переговорів, але він не може нехтувати волею мільйонів вірних. Проглядається і те, що невдоволення Московської патріархії щодо поширення римо-католицьких дієцезій та греко-католицьких екзархатів на схід і південь України не є власне виявом релігійних почуттів, а й певних політичних інтересів [Колодний А. Україна в її релігійних виявах. - С. 27]. Однак можна констатувати, що офіційні представники конфесії, висловлюючи невдоволення політикою Св. престолу, не виходять за його приписи. Навпаки, склалася ситуація, коли найбільша Східна Католицька церква спонукає Римський апостольський престол дотримуватися обіцянок та документів і не перетворити себе у предмет торгів у діалозі з православною стороною. І справді, невизначеність статусу греко-католиків, їхня еклезіологічна “неповноцінність”, що виражається у підпорядкованості Св. престолу, вигідна передусім силам, які не бажають, щоб існували докази того, що єдність з ним не перешкоджає незалежності Церкви і не призводить до її латинізації. Папа не отримує слухняну Церкву, а наражається на небезпеку невдоволень, що мають спільну природу із релігійним москвофільством XIX-XX ст.

УГКЦ пропонує свій варіант виходу зі становища. Умовно її проект можна поділити на два етапи: 1) переоформлення статусу УГКЦ в рамках Католицької церкви; 2) досягнення єдності українських церков. Щодо першого етапу, то УГКЦ прагне вийти з-під безпосереднього контролю Ватикану [Бендик М. Еклезіологія патріарха. - С. 28; Заява ієрархії УГКЦ в Україні про її позицію відносно переговорів чотиристоронньої комісії щодо нормалізації відносин між православними і католиками східного обряду (греко-католиками) в Західній Україні // Соціально зорієнтовані документи... - С. 12, 14; Один Божий народ... - С. 309]. Намагання УГКЦ отримати патріарший статус є ключовими у її прагненні до незалежності, адже патріархат не є виключно почесним титулом навіть у централізованій структурі Католицької церкви. Перебуваючи у статусі Верховного архієпископства, церква отримує главу не одразу після його обрання, а лише після затвердження результатів вибору у Ватикані [Кодекс канонів Східних Католицьких Церков, канон №153]. У випадку отримання патріаршого статусу глава УГКЦ набував би повноважень після повідомлення Папі про результати виборів, складання визнання віри й обітниць сумлінно виконувати обов'язки. Також новообраний патріарх повинен, згідно з “Кодексом канонів східних церков”, просити Папу про церковне єднання [Кодекс канонів Східних Католицьких Церков, канони №№ 57, 73]. Ця різниця дозволяє патріаршій церкві діяти вільніше.

З іншого боку, цілковитий відхід від Св. престолу не вигідний УГКЦ. Неодноразово згадано, що завдяки єдності з цим престолом конфесія збереглася і спромоглася витримати тиск польського та російського шовінізмів, прикритих римо-католицизмом та православ'ям [Концепція екуменічної позиції... - С. 56; Бендик М. Еклезіологія патріарха. - С. 26]. Не можна заперечувати і того, що Ватикан надавав підтримку греко-католикам у протистоянні з внутрішніми силами українського суспільства, які мали антагоністичне ставлення до УГКЦ.

Але він дозволяв себе використовувати і на шкоду українцям, як от у справах утворення Лемківської Апостольської Адміністрації та неоунійній акції на Волині й Поліссі. У сучасний період Ватикан фактично сприяє словакізації ГКЦ на Пряшівщині [Гвань І. *Národostná menšina pred zánikom?* (Поміркуймо над цим питанням) // Нове життя (Пряшів). - 2011. - №15-16].

Держава не може заборонити людям у щось вірити — це було б втручанням у свободу совісті. Водночас вона має право захищати себе та інституції, які її підтримують, від деструктивних чинників, як от впливу країн-сусідів чи, наприклад, держави Ватикан. Та саме Ватикан, а не Москва, краще зберіг національну самобутність українського християнства [Колодний А. Україна в її релігійних виявах. - С. 228]. І тут вважаємо за доцільне погодитися з конструктом, згідно з яким суспільна роль і довіра Церкві є тим вищою, чим значимішим був її внесок у процес націєтворення. Співмірність рівня довіри УГКЦ у Галичині та УПЦ МП на Сході України, про яку вів мову В. Єленський, тільки доводить це, якщо взяти до уваги результати виборів. Проросійська орієнтація УПЦ МП корелюється із аналогічними вподобаннями значної частини виборців та опором місцевих еліт, особливо у Донбасі, навіть імовірній українізації. Натомість підтримка національних сил у Галичині співвідноситься із українським характером УГКЦ. Зрозуміло, що держава мала б підтримувати національні Церкви, а брак підтримки ставить на порядок денний питання про те, чи є національною сама держава [Гаваньо І. До державно-церковних відносин в Україні // Богословія - 1999. - Т. 63. - Кн. 1-4. - С. 247; Колодний А. Україна в її релігійних виявах. - С. 228].

Для УГКЦ єдність із Св. престолом, незважаючи на втрати, завдані його політикою і власною слабкістю Церкви, - невід'ємний елемент ідентичності. Тим часом у документах зустрічаємо концепцію подвійної єдності: з Римом і Константинополем, і навіть потрійної: з Римом, Константинополем і Московією [Бендик М. Еклезіологія патріарха... - С. 25; Звернення [владик УГКЦ] до глав, священнослужителів і віруючих усіх релігійних конфесій України [про єдність церков України] // Соціально зорієнтовані документи... - С. 50; Концепція екуменічної позиції... - С. 58]. Тут ми уже переходимо до умовного другого етапу проекту УГКЦ щодо подолання поділу Київської церкви. Одразу вкажемо, що ні УГКЦ, ні її українські православні партнери по діалогу не запропонували реальних способів досягнення згоди у питаннях примату Папи та свого об'єднання. Навпаки, про жодне інституційне об'єднання

православних та греко-католицької церков у державі часів незалежності не йшлося [Єленський В. Проблеми дослідження детермінації та еволюції між церковних конфліктів (на прикладі православно-греко-католицького конфлікту в Україні кінця ХХ — початку ХХІ ст.) // Українське релігієзнавство. - 2001. - № 20. - С. 111-112; Колодний А. Україна в її релігійних виявах. - С. 215].

Очевидно, що з огляду на дискусійність питання, у документах УГКЦ, які чіпають проблему єдності Київської церкви, наявний стриманий підхід. Об'єднання переноситься у невизначене майбутнє з огляду на те, що кожна Церква має свої побажання і вимоги. Для УГКЦ умовами єднання є те, що воно повинне відбутися із врахуванням при цьому інтересів усіх Церков без поділу їх на важливі і неважливі [Один Божий народ... - С. 312; Концепція екуменічної позиції... - С. 54]. Церква намагається вийти за рамки звичного для Ватикану та Москви уніатизму. Вона здійснює чимало конкретних кроків на підтримку національних інтересів [Мороз В. Церква та її завдання у світі: до питання про потенціал суспільного вчення УГКЦ // Наукові записки Національного університету "Острозька академія". - Серія "Історичне релігієзнавство". - Випуск 2. - 2010]. Але у практиці екуменічних відносин УГКЦ проявляє нерішучість, що визнають представники її духовенства. Про це свідчить, зокрема, думка, що якби "УГКЦ проголосила б сопричастя з УАПЦ за взаємною згодою цих двох церков, то Рим міг би лише теоретично ставити перепони, але в сопричасті в канонічній "повноті церковності" не зміг би відмовити, не потоптуючи своїх власних екуменічних постанов" [Димид М. Чи перспективна екуменічна позиція Української греко-католицької церкви? // Богословія. - 2001. - Т. 65. - Кн. 1-4. - С. 104-105, 106]. Твердження про те, що, об'єднавшись в одну "помісну українську церкву" під керівництвом патріарха, українці зможуть вистояти під ударами релігійного і політичного характеру, ще у 1977 р. висловлював Йосиф Сліпий. Водночас УГКЦ не може в односторонньому порядку оголосити про єдність з котреюсь із Церков.

Постає загроза тривалих безплідних переговорів і висновок про те, що процес об'єднання Церков України залежить передусім від них самих, а не тільки від міжнародних релігійних центрів, є, на нашу думку, логічним. Відповідальність за духовне майбутнє України М.І. Любачівський та Л. Гузар поклали саме на Церкви, які є прямими спадкоємцями хрещення князя Володимира. Вони констатували, що "наріжним гріхом" українців завжди була нестача єдності. Дотримуючись тієї ж логічної лінії Л. Гузар пізніше підсумував, що "відновлення церковної єдності в душі київської традиції буде нашим відновленням союзу з Богом"^[3]. І тут виникає потреба вивчення позиції церкви під кутом зору її ставлення до явища націоналізму, що є перспективним для подальших досліджень.

Таким чином, можна зробити **висновок**, що перед національними церквами стоїть завдання бути виразниками національно-культурних особливостей крізь призму загальнолюдських цінностей. УГКЦ розглядає *народ* і *націю* як спільноти духовно-ціннісного

порядку, а полем співпраці церкви і держави вбачає служіння цьому народу. З огляду на чисельність української діаспори та інтегрованість етнічних українців у життя різних націй, соціальна думка греко-католицької Церкви виступає такою, що не прив'язана тільки до однієї нації і держави. Відтак і сама Церква стає ланкою, з допомогою якої віруючі підтримують зв'язок з батьківщиною. УГКЦ не бажає втрачати свій католицький характер, а шлях до його поєднання з національною ідентичністю вбачає в отриманні патріаршого статусу та єднанні традиційних церков України. Нерозуміння цих прагнень Св. престолом призводить до критики з боку греко-католиків. Та підхід до національного чинника в УГКЦ не є ідентичним до православних підходів і головна відмінність між ними — саме питання примату Папи.

А н о т а ц і ї

Стаття Мороза В. Р. “Підхід до поняття національного у вченні УГКЦ: сучасний період” присвячена аналізу розуміння феноменів “народ” і “нація” у соціальній думці УГКЦ. Автор досліджує відповідні аспекти вчення церкви з точки зору їх впливу на державно-церковні та міжцерковні відносини.

Ключові слова: УГКЦ, народ, нація, національна церква.

Статья Мороза В. Р. “Подход к понятию национального в учении УГКЦ: современный период”, посвящена анализу феноменов “народ” и “нация” в социальной мысли УГКЦ. Автор исследует соответствующие аспекты учения церкви с точки зрения их влияния на государственно-церковные и междуцерковные отношения.

Ключевые слова: УГКЦ, народ, нация, национальная церковь.

The article of Volodymyr Moroz “Concept of the national in social thought of UGCC: modern period” is devoted to analysis of phenomena of “folk” and “nation” in the social thought of UGCC. Author explores these under the point of their influence to relations between the state and the Church and between different Churches in nowadays Ukraine.

Keywords: UGCC, folk, nation, national Church.

---

* Мороз Володимир Романович – пошуківець кафедри стародавньої та середньовічної історії Тернопільського Національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка.

[1] Доповідь блаженнішого Любомира на семінарі “Законодавство України про освіту і Церкву” // Соціально зорієнтовані документи.... - С. 356; “Один Божий народ у краї на Київських горах”: Слово блаженнішого Любомира, митрополита Києво-Галицької Митрополії Української греко-католицької церкви, з нагоди започаткування

повернення осідку митрополита до Києва // Соціально зорієнтовані документи... - С. 310.

^[2] Бендик М. Еклезіологія патріарха. - С. 19, 20, 24; Бендик М. Що сталося в Балтиморі? Погляд греко-католика // Богословія. - Т. 64. - С. 258.

^[3] “Бог є дійсно добрий до нас, грішних. Соборне Різдвяне послання (1997) єрархії помісної Української греко-католицької церкви // Соціально зорієнтовані документи...- С. 120; Звернення [владик УГКЦ] до глав, священнослужителів і віруючих усіх релігійних конфесій... - С. 50; Звернення єпископів Києво-Галицької Митрополії УГКЦ до монашества і мирян з нагоди 10-ї річниці... - С. 220; Один Божий народ. - С. 312.